

УДК 336.6:3311.42

Л. Є. Момотюк,
 д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів,
 Національна академія статистики, обліку та аудиту

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

L. Momotyuk,
 Doctor of Economics,
 Associate Professor of the Department of Finance of The National Academy of statistics, accounting and audit

FINANCIAL REPORTING IN STATISTICAL ANALYSIS OF ENTERPRISES ACTIVITY

У статті уточнено та поглиблено поняття "фінансова звітність" для інформаційного забезпечення формування статистичних показників діяльності підприємств. Розкрито поняття "фінансова звітність" у вузькому та широкому розумінні. Визначено основні напрямки удосконалення системи статистичних показників фінансової звітності у відповідності з переходом на міжнародні стандарти фінансової звітності.

The article focuses on the questions of determination "financial reporting" for the informative providing of statistical indicators of enterprises activities. The concept of financial statements and financial reporting was defined and described. The necessity of transition to IFRS by companies in order to create high-quality actual and forecast statistical company per-formance indicators was proved.

Ключові слова: інформація, статистичні показники, фінансова звітність, статистичний аналіз, підприємство, діяльність.

Key words: information, statistical indicators, financial reporting, statistical analysis, enterprise, activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах ринкової економіки, коли підприємства прагнуть підвищити ефективність своєї діяльності, а необхідною умовою розвитку держави є стаке зростання доходів господарюючих суб'єктів, важливе значення має статистичне дослідження діяльності підприємств. Метою статистичного аналізу діяльності підприємств є визначення системи статистичних показників, які об'єктивно і повно характеризують фінансовий стан підприємства, його прибутки та збитки, зміни в структурі активів і пасивів, розрахунки з дебіторами і кредиторами тощо. За допомогою даних показників можливо оцінити фінансовий стан підприємства у поточному періоді та спрогнозувати його на перспективу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню питань статистичного аналізу діяльності підприємств присвячені праці таких провідних вітчизняних вчених, як Осауленка О.Г. [1], Парфенова

К.Г. [2], Соловйової О.В. [5], Цал-Цалко Ю.С. [6], Швеця В.Г. [7] та інших. Основні результати їх досліджень зосереджені на принципах та особливостях організації статистичного аналізу діяльності підприємства, розробці конкретних показників його функціонування. Разом з тим, недостатня увага приділяється статистичному аналізу фінансового стану підприємства і, в першу чергу, його інформаційного забезпечення.

Якість проведення статистичного аналізу діяльності підприємства залежить від інформаційної бази, на основі якої розраховуються статистичні показники, здійснюється їх групування та забезпечується аналітична оцінка. Дана інформація отримується та формується з бухгалтерської та фінансової звітності підприємств. У зв'язку з цим завданням статті є уточнення та поглиблення поняття "фінансова звітність", а також оцінка якості інформаційної бази, яка потрібна для проведення фінансового аналізу та складання фінансових показників.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фінансова звітність — це система узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників поточного

обліку, які характеризують результати діяльності підприємства за звітний період. Відповідно до нормативних документів фінансова звітність поділяється на: звітність на дату (баланс) та звітність за період (наприклад, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів тощо).

Користувачами фінансової звітності можуть бути фізичні та юридичні особи, які потребують інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства для прийняття рішень. Такими особами є власники, засновники підприємств, трудові колективи цих підприємств, органи державної статистики, інші органи виконавчої влади та користувачі відповідно до законодавства. Фінансова звітність дозволяє користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди та фінансові звіти різних підприємств.

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства для прийняття ними рішень щодо придбання, продажу та володіння цінними паперами, участі в капіталі підприємства, оцінки якості управління та здатності своєчасно виконувати свої зобов'язання, забезпеченості зобов'язань підприємства, визначення суми дивідендів для розподілу, регулювання діяльності підприємства тощо. Ця інформація повинна бути дохідливою і мати однозначне трактування та достовірною.

На основі фінансової звітності формується система статистичних показників, тобто це перелік показників-характеристик фінансового стану підприємств за результатами їх господарської діяльності, поданих респондентами у вигляді звітів, які регулярно формують єдиний комплекс [6]. Розробка системи статистичних показників фінансової звітності дає змогу:

- охарактеризувати склад та структуру основних параметрів діяльності підприємств;
- провести фінансовий аналіз різних підприємств на основі співставимих показників;
- проаналізувати діяльність підприємств за окремими видами: операційна, фінансова, звичайна та вищезазначена надзвичайними подіями діяльність;
- порівняти розвиток підприємств різних адміністративно-територіальних одиниць;
- охарактеризувати підприємства за видами економічної діяльності;
- здійснити фінансовий аналіз розвитку підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання;
- проаналізувати основні показники фінансового стану підприємства.

З часом система показників фінансової звітності змінюється, оскільки відбувається вдосконалення показників статистики підприємств. Формування сучасних показників фінансів підприємств відбувалось поступово. Так, в Концепції побудови національної статистики України і Державній програмі переходу на міжнародну систему обліку і статистики, прийнятих у 1993 році, не акцентувалась увага на проблемах статистики підприємств через нерозвиненість на той момент інституту підприємництва в країні [1].

Система показників статистичного вивчення фінансово-економічних результатів діяльності підприємств та економіки в цілому була одним з основних об'єктів Програми реформування державної статистики в Україні на період до 2002 року, яка передбачала їх удосконалення з метою забезпечення об'єктивного відображення змін у суспільстві та економіці і створення на цій основі статистичної інформаційної бази держави. Пізніше, в ході виконання Стратегії розвитку державної статистики на період до 2008 року удосконалення статистики підприємств було здійснено шляхом зміцнення складових статистичної інфраструктури, розроблення уніфікованої бази даних підприємств та впровадження в практику окремих вибіркового обстеження підприємств, удосконалення показників фінансової діяльності підприємств. Однак наявна система показників щодо статистичного спостереження за діяльністю суб'єктів господарювання та механізм її практичного використання користувачами, залишався недосконалим.

Система показників статистичної оцінки фінансової діяльності підприємств повинна задовольняти потреби в об'єктивних даних усіх користувачів статистичної інформації: керівництва держави, менеджерів, потенційних інвесторів, учасників виробничого процесу, науковців, громадськості. Система показників має охоплювати всі основні процеси, що формують стан і тенденції соціально-економічного розвитку країни в умовах ринкової економіки, підвищити практичну значимість та аналітичну цінність статистичної інформації для органів виконавчої влади [6].

У зв'язку з цим виникає закономірна потреба подальшого реформування системи бухгалтерського обліку та звітності, а також приведення фінансової звітності до міжнародних стандартів та вимог Євросоюзу.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.10.2007 р. "Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні" розпочато роботу з удосконалення системи показників статистики підприємств та методології їх формування у зв'язку з приведенням національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності у відповідність з міжнародними.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі — МСФЗ) виступають на даний момент ефективним інструментом підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визначення доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, яка надає можливість об'єктивно розкривати і віддзеркалювати існуючі фінансові ризики у господарюючих суб'єктів, а також порівнювати результати їх діяльності з метою забезпечення адекватної оцінки їх потенціалу та ухвалення відповідних управлінських рішень. Крім того, МСФЗ дають можливість керівництву щодо ефективного управління організацією і надають значні переваги перед конкурентами. У суб'єктів, які складають звітність за МСФЗ, значно зростає можливість залучити додаткові джерела капіталу та партнерів по бізнесу, які допоможуть забезпечити сталий економічний розвиток і про-

цвітання. У свою чергу суб'єкти, використовуючи МСФЗ, мають доступ до інформації про фінансовий стан потенційних партнерів, що слугує додатковим інструментарієм при їх виборі.

Оскільки статистична звітність підприємств, яка містить інформацію у грошовому вимірі, базується на даних фінансової звітності, перехід на МСФЗ сприятиме удосконаленню методології складання статистичних показників у відповідності до змін в системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів і законодавства ЄС.

У зв'язку з цим саме поняття "фінансова звітність" не завжди трактується однозначно. В англійській мові є два терміни "financial statements" та "financial reporting". Обидва вони перекладаються на українську мову однаково — "фінансова звітність", але відрізняються по своєму значенню та змісту. З нашої точки зору, їх можна трактувати як фінансову звітність у вузькому розумінні (financial statements) та фінансову звітність у широкому розумінні (financial reporting).

Фінансова звітність у широкому розумінні представляє собою всю сукупність інформації, яку надають зацікавленим користувачам (як правило, вона надається у формі буклетів). Фінансова звітність у широкому розумінні це публічна або оприлюднена звітність підприємства. В неї входить як фінансова звітність у вузькому розумінні, так і інша інформація (звіт Ради директорів, звернення президента компанії, аналітичні викладки менеджерів тощо). Така додаткова інформація частіше за все добровільно надається підприємствами, які не відносяться до сфери дії міжнародних стандартів, та не підтверджується аудитором.

Фінансова звітність у вузькому розумінні є частиною фінансової звітності в широкому розумінні і являє собою перелік фінансових звітів та приміток до них, які звіряються аудитором. Саме фінансова звітність у вузькому розумінні є предметом регламентації міжнародних стандартів.

Схематично різницю між фінансовою звітністю в широкому розумінні та фінансовою звітністю у вузькому розумінні можна представити наступним чином (рис. 1).

Потрібно додати, що при прийнятті рішень користувачі можуть спиратися не тільки на оприлюднену звітність, що пропонується в пресі, спеціалізованих виданнях тощо. Тобто фінансова звітність у широкому розумінні є основним,

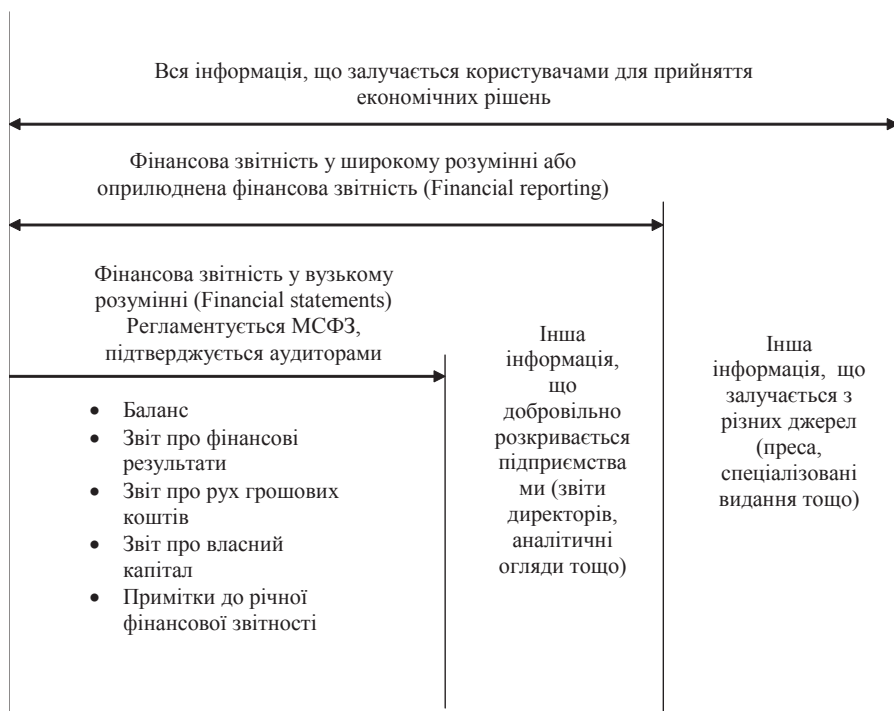

Рис. 1. Фінансова звітність у вузькому та широкому розумінні

але не єдиним джерелом інформації для прийняття економічних рішень зацікавленими користувачами.

Варто зазначити, що поділ на фінансову звітність в широкому та вузькому розумінні, який представлений в міжнародних стандартах, в цілому характерний для американської та англійської практики. На рисунку 2 представлена схема взаємозв'язку фінансової звітності у вузькому розумінні і фінансової звітності в широкому розумінні у відповідності з МСФЗ у форматі, зручному для порівняння з американськими та англійськими стандартами.

В англійській практиці в "Положенні про принципи фінансової звітності" (Statement of Principles for

Рис. 2. Поняття "фінансова звітність" у вузькому розумінні та фінансова звітність у широкому розумінні

Financial Reporting), яке є концептуальною основою англійських стандартів виділені наступні категорії фінансової інформації, яка використовується для прийняття економічних рішень, включаючи фінансову звітність у широкому і фінансову звітність у вузькому розумінні: [5]

— фінансова звітність спеціального призначення (special purpose financial reports) — фінансова інформація, яка готується підприємствами у формі, що вимагається визначеним колом зовнішніх осіб, що мають на це право (наприклад, звіти для контролюючих органів, банків, податкових органів тощо).

— фінансова звітність загального призначення (general purpose financial report) — фінансова інформація, яка готується для широкого кола осіб (фінансова звітність у широкому розумінні), вона включає:

— фінансові звіти загального призначення (general purpose financial statements) — річні, проміжні та інші фінансові звіти, які є звітністю у вузькому розумінні;

— інші типи фінансової звітності загального призначення (other types of general purpose financial report) — наприклад, операційні та фінансові огляди, аналіз даних за попередній період, трендова інформація, звіти директорів тощо;

— інша фінансова інформація (other financial information) — фінансова інформація, яка не готується підприємством, наприклад, публікації в пресі, звіти аналітиків тощо.

Тому, на наш погляд, для формування системи статистичних показників фінансової звітності підприємств потрібно враховувати дані фінансової звітності підприємств як у вузькому, так і широкому розумінні, що відповідає МСФЗ. Тільки такий підхід забезпечить формування якісних фактичних і прогнозних статистичних показників і дасть можливість реально оцінювати ефективність господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз фінансової звітності дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, якість формування статистичних показників діяльності підприємств залежить від інформації, отриманої з фінансової звітності підприємств; по-друге, фінансова звітність як структурована інформація базується як на даних бухгалтерського обліку, так і на іншій інформації; по-третє, визначено та розкрито поняття "фінансова звітність" у вузькому та широкому розумінні у відповідності з переходом на МСФЗ; по-четверте, доведено необхідність переходу підприємств на МСФЗ з метою формування якісних фактичних і прогнозних статистичних показників діяльності підприємства.

Література:

1. Осауленко О.Г. Національна статистична система: стратегічне планування, методологія та організація: [монографія] / О.Г. Осауленко — К.: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2008. — 415 с.
2. Парфенов К.Г. Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО): [план-конспект] / К.Г. Парфенов. — М.: "Парфенов ред.", 2003. — 94 с.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

4. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. №2667-XII (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

5. Соловьева О.В. Понятие финансового учета и финансовой отчетности / О.В. Соловьева // Вестник Московского университета. Серия 6. Экономика. — 2008. — № 6. — С. 56—70.

6. Цал-Цалко Ю.С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація: [монографія] / Ю.С. Цал-Цалко. — Ж.: ЖДТУ, 2004. — 505 с.

7. Швець В.Г. Концепція стандартизації та гармонізації обліку і статистики в Україні / В.Г. Швець // Економіка і управління. — 2000. — № 4 (5). — С. 16.

8. Balance of Payments Statistics Yearbook [Electronic resource] / International Monetary Fund. — Washington: IMF, 1995. — Part 2. — 92 p. — Mode of access: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/news/pdf/1295.pdf>

References.

1. Osaulenko, O.H. (2008), *Natsional'na statystychna systema: stratehichne planuvannia, metodolohiia ta orhanizatsiia* [National statistical system: strategic planning, methodology and organization], DP "Informatsijno-analitychne ahentstvo", Kyiv, Ukraine.
2. Parfenov, K.G. (2003), *Mezhdunarodnye standarty finansovoj otchetnosti (MSFO)* [International financial reporting standards (IFRS)], "Parfenov red.", Moskva, Rossiya.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), *The Law of Ukraine "About accounting and financial reporting in Ukraine"*, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Accessed 5 October 2015).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992), *The Law of Ukraine "Information about"*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (Accessed 6 October 2015).
5. Solov'eva, O.V. (2008), "The concept of financial accounting and financial reporting", *Vestnik Moskovskogo universiteta. Serija 6. Jekonomika*, vol. 6, pp. 56—70.
6. Tsal-Tsalko, Yu.S. (2004), *Statystychnyj analiz finansovoi zvitnosti: teoriia, praktyka ta interpretatsiia* [Statistical analysis of financial statements: theory, practice and interpretation], ZhDTU, Zhytomyr, Ukraine.
7. Shvets', V.H. (2000), "The concept of standardization and harmonization of accounting and statistics in Ukraine", *Ekonomika i upravlinnia*, vol. 4 (5), pp. 16.
8. The official site of International Monetary Fund (1995), "Balance of Payments Statistics Yearbook", available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/news/pdf/1295.pdf> (Accessed 4 October 2015).
Стаття надійшла до редакції 11.10.2015 р.